

ruralment en el sentit de 'municipi, circumscripció municipal';⁶ a l'Albufera de València (El Palmar) hi ha *Casa de la Batlia* o *Bailia*, on es fa el sorteig dels redolins de pesqueres. *Batllir* [1071]⁷ 'exercir de batlle'.

Batlliu era 'batlle, administrador senyorial' [*los batlii* de Calàbria, a. 1181, Miret i S., *TemplH.*, 541; també en docs. de 1201 i 1436 del mateix llibre, pp. 543, 436], però també 'càrrec de batlle' [1231] i una dotzena d'exemples en documents rossellonesos dels Ss. XIII-XIV en Alart, *InvLC.*: «dat quart et II mensuras de *batliu*», o bé llatinitzat com a *bajulivium*;⁸ *bayliu* en Desclot (exs. cit. ed. Coll. A., v, 219). Avui a penes el conec viu més que a les altes valls pallareses, on té el sentit de 'circumscripció continuadora d'una de feudal'.⁹ *Batlló*. Cf. BALUERNA.

¹ «Ego Bonufilgo, uagole de Soso» (Sos, al costat de Castelló de Sos), M. Duque, *Docs. de Ovarra*, 61.1, 62.1. — ² La combinació *-ytl-* aci (com ja es posa de relleu en *Lleures i Conv.*, 278, i *Gram. de 20 les Vides*) és grafia que revela la pron. moderna *ll* (que s'ha cregut a tort purament moderna) i que ja era la del S. XIII, almenys en tot el Nord del domini. — ³ Anotat a Sant Carles de Peralta, a la vila d'Eivissa i a molts pobles mallorquins. — ⁴ Els ²⁵ senyors alodials de Vilalleons (Osona) tenien «el seu *batlle de sach*, encarregat de cobrar les diverses prestacions dels adscrits a la terra segons les prescripcions dels Establiments», F. Solà, *Monogr. Hist. de Puig-l'agulla*, Vic 1916, p. 23. Dada de 1789 en ³⁰ el *DAG*. En part seria perquè s'enduïa bacons i menjar en el sac, omplert pels remences; en part també, potser, perquè usaven el sac per a insaculació d'oficials menors. — ⁵ «lo rey --- féu aquell mercader *batlle* d'aquella ciutat --- aquell mercader hac ³⁵ ocasió de ajustar dinés estant en la *batlia* ---», *Fèlix* II, 69. — ⁶ «Horsavinyà, Vallmanya i Sant Pere de Riu fan una *batllia* entre tots tres» sentia jo fa 45 anys a Montnegre i a St. Cebrià de Vallalta. — ⁷ No ha existit mai un verb **ballestar* ⁴⁰ que, amb fabulosa badada, pretenia haver vist Carreras Candi. Heus aquí la forma de subjuntiu, única en què es fundava aquest famós detractor de l'IEC i de Fabra, tan diletant, encara que benemèrit arxivador de dades: «mittet jamdicto Bertran in *baglia* --- quomodo predicto Remon et jamdicta Valenza --- *baglescant* ista honore jamdicta», doc. pallares de 1070-1, publ. *MiscHistCat.* 1, 3, i en *Liber Feud.M.* 1, 107. El mateix verb existí en gal·lec antic: «cinco diabos hūa sazón / s'assūaron e fillaron entón / todos un ome po-lo mal *bailir*», *Ctgs. de Sta. M.*, 109.18. — ⁸ «Le *batlle* ne percevait aucune redevance spéciale --- aucun droit de *batlliu* (*bajulivium*)», Desplanque, *Inv. Arch. Thuir.*, p. xxvi. — ⁹ Per ex. el *Batlliu de Sas*, entre ⁵⁵ Viu de Llevata i Manyanet. A Taüll 'comarqueta': «les vaques poden córrer per tot lo *batlliu aqueix*» (sento el 1953). «Van passar --- uns sinyorots --- van seguir tot lo *batlliu* i aquesta vall, casa per casa», Joan Lluís, *Els Pastors i les Estrelles*, p. 40. ⁶⁰

Per al sufix cf. *empriu* (EMPRAR).

Batoc, *batolla*, *batollar*, V. *batre*

⁵ BATO-, BATI-, formes prefixades de compostos tècnics, preses del gr. *βαθός* 'profund' i *βάθος* 'profunditat'. *Batometria* [1868, *SLitCosta*, *AlcM*]; *batòmetre* (Dfa.). *Batigràfic*; *batímetre*, *batimètric*, *batimetria* [Dfa.].

BATRACI, 'amfibi, especialment del grup de les granotes i gripaus', pres del gr. *βατράχειος* 'relatiu a la granota', derivat de *βάτραχος* 'granota'. □ 1.ª *doc.*: naturalistes del S. XIX (*batracià*, 1868, *SLitCosta*; -aci Dfa., *AlcM*, etc.).

CPT.: *Batracomiomàquia* (format amb el citat nom de la granota en combinació amb *μύς*, *μυός*, 'ratolí' i *μάχομαι* 'jo batallo, lluito').

BATRE, mot comú a totes les llengües romàniques, del ll. BATTUÈRE id. (vulgar BATTÈRE), que si bé és paraula estranya al llenguatge clàssic, i al fons itàlic i més antic de la llengua llatina, fou usada sempre del període literari arcaic, i degué comunicar-se al parlar romà familiar des d'una altra llengua indoeuropea, probablement el cèltic. □ 1.ª *doc.*: fi S. XIII.

Sovint ja en les *Vides Ross.*: «eu per vosaltres són *batut* e flagellat e turmantat», f° 11v; i en Llull: «cri-dava lo canonge --- e per negú no volia callar, e dos clergues feriren-lo e *bateren-lo* malament per les paraules que dehia», «ferí e *baté* l'esperver ab la corda d'on era ligat son cha», *Blanquerna* II, 122.20, 139.23, etcètera.

És un verb comú a totes les llengües romàniques des dels orígens: roms. *bate*, campid. *bàttiri*, it. *bàttere*, fr. *batre*, cat., oc. i rrom. *batre*, cast. *batir*, port. *bater*; en totes elles autòcton i pertot encapçalant sengles famílies de derivats, vastes i ramificades. Això és particularment veritat en català, i en totes les llengües a llevant i al Nord de la nostra; en castellà i en portuguès, tot i que també forma el nucli d'importants i vigorosos grups de mots, es nota una minva de vitalitat, sobretot en el verb primitiu, i sobretot pel que fa al castellà, on el verb *batir* es presenta amb vida molt menys desenrotllada, si bé allí també ha existit sempre; més a l'O., almenys a Galícia, torna a accentuar-se un poc l'amplitud del seu ús.¹ Crida l'atenció que un mot de paper i de significat tan bàsics no aparegui mai en els textos llatins verament clàssics, tot i que es documenti sense solució de continuïtat i no amb raresa, des de Plaute fins a la baixa època, i fins en escriptors tan puristes i d'època tan central com Ciceró, Petroni, Frontó, etc., però llavors és sempre en contextos baixos, pintorescs o obscens, en contrast amb el caràcter distingit i tradicional o rellevat que després prengué el tipus BATTERE en totes les llengües romàniques, cf. Heraeus, *ALLG* XII, 270-1, i Walde-H., s. v.²

Resulta, doncs, que degué tractar-se d'un mot del llatí vulgar, provinent dels cercles ínfims de la llen-